

Briuselis, 2015 09 15
COM(2015) 429 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Bendros 2015 m. Tarybos ir Komisijos ataskaitos dėl Europos bendradarbiavimo
jaunimo reikalų srityje atnaujintos sistemos (2010–2018 m.) įgyvendinimo projektas**

{SWD(2015) 168 final}
{SWD(2015) 169 final}

Jaunimo žmogiškasis ir socialinis kapitalas – vienas didžiausių Europos turtų. Europos Sąjunga ir valstybės narės turi investuoti į 90 mln. jaunų europiečių potencialą – jų gebėjimus, kūrybiškumą ir įvairovę.

Ekonomikos krizė jaunimui padarė itin didelį poveikį. Atotrūkis tarp tų, kurie turi galimybių, ir tų, kurie jų neturi, dar labiau padidėjo. Kai kurie jaunuoliai vis labiau stumiami į socialinio ir visuomeninio gyvenimo užribį. Dar blogiau yra tai, kad kai kuriems gresia atskirtis, marginalizacija ar netgi radikalizacija.

Todėl 2013–2015 m. Komisija ir valstybės narės toliau bendradarbiavo siekdamos suteikti jaunimui daugiau galimybių įsidarbinti, integruotis darbo rinkoje, didinti jų socialinę įtrauktį ir dalyvavimą visuomenės gyvenime. Didėjant socialinei ir ekonominei nelygybei būtina politinėmis priemonėmis toliau spręsti opias socialines problemas, su kuriomis susiduria daugelis jaunuolių. Turime tvariai kovoti su jaunimo nedarbu, didinti socialinę įtrauktį ir užkirsti kelią smurtinei radikalizacijai. Todėl ES ir valstybės narės turi sistemčiau bendradarbiauti įvairiose politikos srityse, pavyzdžiui, užimtumo, švietimo, mokymo, kovos su diskriminacija, socialinės politikos, pilietiškumo (įskaitant Sąjungos pilietybę) ir jaunimo, taip pat kultūros, sporto ir sveikatos.

2016–2018 m. bendradarbiavimo jaunimo reikalų srityje sistema¹ turėtų būtų siekiama suteikti galimybių daugiau ir įvairesnėms socialinėms grupėms priklausančių jaunuolių, visų pirma tų, kuriems gresia atskirtis. Taip jiems turėtų būti padedama rasti kokybiškesnį darbą ir dalyvauti socialiniame gyvenime. ES finansavimu pagal programą „Erasmus+“ bus prisidedama prie politinio bendradarbiavimo darbo su jaunimu, savanorystės ir dalyvavimo demokratiname gyvenime srityse. Kitomis priemonėmis, pavyzdžiui, Europos socialinio fondo (ESF) ir Jaunimo užimtumo iniciatyvos lėšomis, bus finansuojama jaunuolių įtrauktis į darbo rinką ir jų žmogiškojo kapitalo plėtotė.

1. ĮŽANGA

ES remia jaunimo užimtumą, galimybes įsidarbinti ir socialinę įtrauktį, visų pirma įgyvendindama ES darbo vietų kūrimo, ekonomikos augimo ir investicijų skatinimo darbotvarkę – strategiją „Europa 2020“ ir naudodamasi „Erasmus+“, ESF ir Jaunimo užimtumo iniciatyvos lėšomis.

Be to, ES remia, koordinuoja ir papildo valstybių narių veiksmus pagal bendradarbiavimo jaunimo reikalų srityje sistemą, vadovaujantis SESV 6 ir 165 straipsniais, kuriuose ES ir valstybės narės raginamos:

- sukurti daugiau galimybių ir užtikrinti lygias galimybes visiems jaunuoliams švietimo srityje ir darbo rinkoje, taip pat
- skatinti visų jaunuolių aktyvų pilietiškumą, socialinę įtrauktį ir solidarumą.

Pagal minėtą bendradarbiavimo sistemą tokiais veiksmiais kaip duomenų rinkimas, tarpusavio mokymasis ir dialogas su jaunimu remiama veikla aštuoniose srityse: švietimo ir mokymo,

¹ 2009 m. lapkričio 27 d. Tarybos rezoliucija dėl Europos bendradarbiavimo jaunimo reikalų srityje atnaujintos sistemos (2010–2018 m.), OL C 311, 2009 12 19, p. 1–11.

užimtumo ir verslumo, sveikatos ir gerovės, dalyvavimo, savanorystės, socialinės įtraukties, jaunimo ir pasaulio bei kūrybiškumo ir kultūros.

Šioje ataskaitoje vertinama pažanga 2013–2015 m. siekiant bendradarbiavimo sistemos tikslų ir prioritetų, remiantis jaunimo padėties vertinimu ir ES bei valstybių narių lygmens politinėmis priemonėmis.

2. EUROPOS JAUNIMAS ŠIANDIEN²

Nuo 2013 m. krizės padariniai daro didelį poveikį Europos jaunimui. Perėjimas iš vaikystės į suaugusiųjų pasaulį darosi vis sudėtingesnis ir individualizuotas – tokia tendencija nuo 2008 m. vis ryškesnė. Pereinamiesiems laikotarpiams būdingi dideli pokyčiai (iš švietimo sistemos pereinama į darbo rinką, finansinę priklausomybę keičia savo biudžeto valdymas) ir reikmė tapti autonomiškais reiškia, kad jaunuoliams tenka susidurti su nuolat kintančiomis ekonominėmis, socialinėmis ir aplinkos sąlygomis. Politikos priemonėmis turėtų būti padedama įveikti šį sudėtingą laiką ir visiškai išnaudoti savo potencialą.

Toliau pateikiami duomenys atspindi 15–29 m.³ asmenų padėtį.

Dabartinė jaunuolių karta yra labiau išsilavinusi nei ankstesnės...

Švietimo rodikliai rodo teigiamas tendencijas. Nors skirtumai tarp ES šalių išlieka, mokyklos nebaigiančių asmenų mažėja⁴.

Aukštojo išsilavinimo rodiklis taip pat pagerėjo – nuo 33,8 proc. 2010 m. iki 37,9 proc. 2014 m.⁵. Net jei aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų nedarbo lygis ES išaugo, jis tebėra gerokai žemesnis nei menko išsilavinimo asmenų atveju. Vis dėlto tokiems asmenims neretai tenka dirbti jų kvalifikacijos neatitinkantį darbą, nes darbo vietų, kuriose būtų reikalaujama tokios aukštos kvalifikacijos, rinkoje nėra.

Daugelis jaunuolių dalyvauja socialiniuose tinkluose, padedančiuose vietos lygmeniu užmegzti pasaulinius ryšius. 2014 m. internetiniuose socialiniuose tinkluose dalyvavo 82 proc. jaunuolių. Jaunimas imasi naujaformio politinio dalyvavimo, neretai naudodamasis socialine žiniasklaida, tačiau, palyginti su vyresne karta, yra mažiau linkę balsuoti. Vis dėlto, daugelis aktyviai dalyvauja vietos bendruomenių veikloje: 2014 m. maždaug kas antras priklausė bent vienai organizacijai, o kas ketvirtas savanoriavo⁶.

...tačiau krizė paskatino naują atskirtį

Daugeliui jaunuolių sunku rasti kokybišką darbą, o tai gerokai kliudo siekti nepriklausomybės. Nors daugumoje valstybių narių nuo 2013 m. jaunimo nedarbas šiek tiek sumažėjo, problema tebelieka didelė: darbo neranda 8,7 mln. jaunų europiečių⁷, o ilgalaikių bedarbių ar ne savo noru dirbančių ne visą darbo dieną dalis ir toliau yra didelė.

² Daugiau informacijos ir duomenų, kuriais grindžiama analizė, pateikiama tarnybų darbiname dokumente SWD(2015)169 dėl ES jaunimo padėties.

³ Nebent nurodyta kitaip.

⁴ Eurostato rodiklis „mokyklos nebaigęs asmuo“ 18–24 m. amžiaus grupėje sumažėjo nuo 13,9 proc. 2010 m. iki 11,1 proc. 2014 m. Didžiausia procentinė dalis – Ispanijoje, Italijoje, Maltoje, Portugalijoje ir Rumunijoje.

⁵ Eurostatas, 30–34 m. asmenys, turintys aukštąjį išsilavinimą.

⁶ Greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 408, 2014 m.

⁷ Eurostatas, 2014 m.

13,7 mln. jaunuolių nei dirba, nei mokosi⁸. Beveik 27 mln. gresia skurdas arba socialinė atskirtis. Jaunimo skurdo lygis, palyginti su visais gyventojais, yra aukštesnis, o darbas ne visą darbo dieną ne savo noru ar darbas pagal terminuotas darbo sutartis kelia šiai kartai ilgalaikio skurdo pavojų⁹.

Neveiklumas, skurdas ir atskirtis pasiskirstę netolygiai. Tie, kurie jau vaikystėje turi mažiau galimybių, ir vėliau susiduria su daugiau kliūčių. Didesnį pavojų priklausyti nedirbančių ir nesimokančių asmenų grupei patiria migrantų kilmės, prastai besimokantys ar sveikatos problemų turintys jaunuoliai¹⁰. ES gimusių, tačiau tėvus imigrantus turinčių jaunuolių nedarbas beveik 50 proc. viršija kitų ES jaunuolių nedarbą¹¹.

Didėja atotrūkis tarp jaunuolių, kurie studijuoja, yra įsitikinę, kad gaus darbą, dalyvauja socialiniame, pilietiniame ir kultūriniame gyvenime, ir jaunuolių, kurie beveik neturi vilčių gyventi visavertį gyvenimą ir kuriems gresia atskirtis ir marginalizacija.

Toks atotrūkis kelia pavojų, kad bus pažeisti socialiniai modeliai ir stabdomas tvarus ilgalaikis ekonomikos augimas¹². Dėl senėjančios Europos visuomenės integruoti visus jaunuolius (drauge išsaugant jų įvairovę) darosi dar svarbiau ir neatidėliotina.

Nepalankioje padėtyje atsidūrusiems jaunuoliams sunku išreikšti savo politinį balsą. Kuo menkliau išsilavinę ir kuo mažiau dalyvauja socialinėje veikloje, tuo menkliau balsuoja, savanoriauja ar užsiima kultūrine veikla¹³. Pavyzdžiui, nedirbantys ir nesimokantys jaunuoliai mažiau pasitiki viešosiomis institucijomis ir rečiau dalyvauja socialinėje ir pilietinėje veikloje nei aktyvūs jų bendraamžiai.

Vieno politinio sprendimo nėra, tačiau naudingos gali būti įvairios politinės priemonės

Visi jaunuoliai nusipelno sąžiningų ir lygių galimybių, tačiau tam reikia ilgalaikių investicijų. ES ir valstybės narės savo atitinkamose kompetencijos srityse turi sutelkti visas politines priemones, kad pagerintų jaunimo perspektyvas.

Kad neseniai atsiradusius ekonomikos atsigavimo ženklus paverstų ilgalaikiu ir tvariu augimu, ES turi imtis veiksmų, kuriais būtų paskatintas darbo vietų kūrimas, ekonomikos augimas ir investicijos ir, be kita ko, padedama jaunimui gauti kokybiško darbo. ES ir valstybės narės savo pastangas galėtų grįsti tokiomis iniciatyvomis kaip Jaunimo garantijų iniciatyva¹⁴, Europos socialinis fondas ir Investicijų planas Europai.

Darbo vietos yra labai svarbios, tačiau to ne visada pakanka visapusiškai įtraukčiai užtikrinti. Švietimas ir mokymas gali padėti jaunuoliams įgyti gebėjimų, kurių reikalaujama darbo rinkoje, ir padėti įveikti nelygybę ir kilti socialiniais laiptais. Investicijos ir modernizacija, kad pavyktų visapusiškai išnaudoti šį potencialą – iššūkis, kurį visos ES švietimo ir mokymo sistemos turi kuo skubiau įveikti¹⁵. Jaunimo politika už švietimo sistemos ribų taip pat gali padėti jaunuoliams įgyti reikiamų įgūdžių ir pasirengti gyvenimui ir darbui.

Reikia suteikti galimybę jaunimui bręsti įtraukiose ir pliuralistinėse bendruomenėse, grindžiamose europinėmis demokratinėmis vertybėmis, teisinės valstybės principais ir pagrindinėmis teisėmis. Siekiant užtikrinti toleranciją, įvairovę ir tarpusavio pagarbą, Europos

⁸ Eurostatas, 2014 m.

⁹ *Rising inequality: youth and poor fall further behind*, EBPO, 2014 m.

¹⁰ „Nesimokantis ir nedirbantis jaunimas (NEET)“, Eurofound, 2012 m. ir EBPO, 2015 m.

¹¹ *Indicators of immigrant integration - Settling in 2015*, bendra EBPO ir Europos Komisijos studija.

¹² *In it together: why less inequality benefits all*, EBPO, 2015 m. gegužės mėn.

¹³ Greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 408, 2014 m.

¹⁴ Tarybos rekomendacija dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos nustatymo, OL C 120, 2013 4 26, p. 1.

¹⁵ Strateginės programos „ET 2020“ bendra ataskaita, COM(2015) 408.

saugumo darbotvarkėje numatytais veiksmais kovojama su pagrindinėmis ekstremistinio smurto priežastimis ir radikalizacija, be kita ko, skatinant jaunimo įtrauktį ir dalyvavimą¹⁶. Šiais metais įvykę teroristiniai išpuoliai (Paryžiuje, Kopenhagoje ir kitur) parodė, kad šiuos sudėtingus uždavinius būtina spręsti dar skubiau. 2015 m. kovo mėn. Paryžiuje priimtoje deklaracijoje ES švietimo ministrai ir Komisija įsipareigojo imtis veiksmų europinėms vertybėms išsaugoti.

3. ES IR VALSTYBIŲ NARIŲ VEIKSMAI 2013–2015 M.¹⁷

3.1. ES veiksmi: galimybės įsidarbinti, įtrauktis ir dalyvavimas

Veiksmai įvairiose ES politikos srityse

Jaunimo užimtumas ir galimybės įsidarbinti ir 2013–2015 m. buvo pirmieji prioritetai.

Kad pagerintų švietimo rezultatus, valstybės narės ėmėsi veiksmų pagal Europos semestrą, kad sumažintų mokyklos nebaigiančių asmenų skaičių ir padidintų aukštąjį išsilavinimą įgyjančių asmenų skaičių ir taip pasiektų strategijoje „Europa 2020“ iškeltus tikslus. Savo pastangas jos grindė Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strategine programa („ET 2020“) ir programa „Erasmus+“. 2012 m. Tarybai paskelbus Rekomendaciją dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo valstybės narės pradėjo taikyti priemones, kad jaunimas galėtų pasinaudoti visomis už formaliojo švietimo sistemos ribų įgytomis žiniomis.

ES ir valstybės narės įsipareigojo sumažinti jaunimo nedarbą sudarydamos palankesnes sąlygas patekti iš švietimo sistemos į darbo rinką. 2013 m. pradėta įgyvendinti Jaunimo garantijų iniciatyva – struktūrinė sistema, pagal kurią jaunuoliams per keturis mėnesius nuo mokslų baigimo ar tapimo bedarbiu pasiūloma darbo vieta, pameistrystės ir mokomosios praktikos galimybė arba galimybė toliau mokytis. Iš ESF ir Jaunimo garantijų iniciatyvos biudžeto jaunimo aktyvumui skatinti ir užimtumui didinti skirta bent 12,7 mlrd. EUR. Švietimo priemonėms 2014–2020 m. iš ESF bus skirta maždaug 27 mlrd. EUR. Netiesiogiai jaunimas galės pasinaudoti ir kitomis iniciatyvomis, pavyzdžiui, įdarbinimo paslaugų modernizavimo ar savarankiško darbo rėmimo, kurioms iš ESF bus skirta 11 mlrd. EUR. Veiksmais pagal Jaunimo užimtumo iniciatyvą tikimasi paskatinti įvairių institucijų ir tarnybų bendradarbiavimą, kad visų pirma būtų integruotai padedama nesimokančiam ir nedirbančiam jaunimui.

Nuo 2013 m. privatusis sektorius vis labiau remia Europos pameistrystės aljansą, o nuo 2014 m. Tarybos rekomendacijos dėl stažuotių kokybės sistemos¹⁸ siekiama remti kokybišką mokymąsi ir sąžiningas darbo sąlygas. Komisija patobulino jauniems darbo ieškantiems asmenims pagal EURES sistemą, per kurią dalijamasi informacija apie laisvas darbo vietas, teikiamą informaciją ir pradėjo įgyvendinti iniciatyvą „Tavo pirmasis EURES darbas“, kad padėtų jaunimui rasti darbą užsienyje.

Valstybės narės ne tik įgyvendina Europos saugumo darbotvarkę ir Paryžiaus deklaraciją, bet ir deda didesnes pastangas, kad paskatintų visų jaunuolių įtrauktį ir dalyvavimą visuomeniniame gyvenime. Įvairiais veiksmais, įskaitant Europos jaunimo savaitę, Komisija

¹⁶ COM(2015) 185.

¹⁷ Daugiau informacijos apie atvirojo koordinavimo metodo naudojimą jaunimo reikalų srityje pateikta tarnybų darbiname dokumente (SWD(2015) 168); http://ec.europa.eu/youth/policy/implementation/report_en.htm.

¹⁸ OL C 88, 2014 3 27, p. 1.

drauge su pilietine visuomene siekia skatinti įtrauktį, pilietiškumą ir kultūrų dialogą. Visoms šioms sritims pagal programą „Erasmus+“ bus skirtas dar didesnis finansavimas. Prie šios veiklos savo darbu prisideda ES finansuojamas Informacijos apie radikalizaciją tinklas (RAN)-, kurio žiniomis švietimas ir mokymas kritiškai mąstyti ir gerbti demokratines vertybes atlieka prevencinį vaidmenį kovojant su radikalizacija. Todėl Komisija nuolat pabrėžia, kaip svarbu skatinti jaunimą kritiškai vertinti ekstremistų skelbiamą informaciją¹⁹, ir išryškina programos „Erasmus+“ potencialą remti judumą mokymosi tikslais ir suinteresuotųjų subjektų partnerystę; tai ilgainiui gali padėti jaunimui kritiškiau vertinti ekstremistinį požiūrį²⁰.

Specialūs jaunimo politikos veiksmai

ES bendradarbiavimas daugiausiai vyko socialinės įtraukties ir didesnių galimybių (be kita ko, galimybių naudotis teisėmis ir dalyvauti politiniame gyvenime) suteikimo jaunimui srityje. Taryba paragino dėti daugiau pastangų įgyvendinant jaunimo politiką ir siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų bei patvirtino savo ketinimus geriau integruoti nedirbančius ir nesimokančius jaunuolius ir skatinti jaunimo verslumą.

Darbas su jaunimu jau nuo 2013 m. užima svarbią vietą ES jaunimo darbotvarkėje. Iš Komisijos tyrimo rezultatų matyti, kad toks darbas gerina įvairius jaunuolių gyvenimo aspektus²¹, o 2015 m. vykusiame antrajame Europos suvažiavime darbo su jaunimu klausimais nustatyti skubiausi uždaviniai ir paraginta parengti Europos darbo su jaunimu darbotvarkę²².

Atsižvelgdama į susirūpinimą, kad jaunimo nebedomina įprastinės dalyvavimo formos, Komisija surinko įrodymų²³, kad dalyvauti visuomenės gyvenime jaunimui ir toliau rūpi, tačiau jiems reikia daugiau ir *kitokių* dalyvavimo galimybių. Iššūkis politikams – nuspręsti, kaip geriausiai to siekti.

Nuo politikos prie realių pokyčių. Programa „Erasmus+“

2014 m. ES pradėjo įgyvendinti švietimo, mokymo, jaunimo ir sporto programą „Erasmus+“. Šios programos biudžetas iki 2010 m. – 14,7 mlrd. EUR. Šios lėšos bus skirtos 4 mln. jaunuolių ir švietimo specialistų judumui mokymosi tikslais skatinti; 10 proc. biudžeto bus panaudota jaunimo veiklai, įskaitant maždaug 400 000 jaunimo mainų dalyvių ir 100 000 Europos savanorių tarnybos dalyvių finansavimą. Minėta suma yra 80 proc. didesnė palyginti su ankstesnės programos „Veiklus jaunimas“ biudžetu.

Be to, „Erasmus+“ geriau nei anksčiau susieja politiką ir programavimą. Pagal šią programą finansuojama strateginė švietimo paslaugų teikėjų partnerystė ir sektorių bendradarbiavimas. Inicatyva „Youthpass“²⁴ toliau remtas neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų pripažinimas: nacionalinės agentūros nuo šios priemonės įgyvendinimo pradžios išdavė beveik 250 000 pažymėjimų. Kad dar labiau sustiprintų „Youthpass“ poveikį, Taryba pasiūlė

¹⁹ COM(2013) 941, „Teroristinio radikalėjimo ir smurtinio ekstremizmo prevencija. Stiprinamas ES atsakas“.

²⁰ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-prevent/index_en.htm

²¹ Tyrimas „*Value of youth work in the EU*“, 2014 m.; ekspertų grupės ataskaita apie jaunimo kūrybinį ir inovacinį potencialą ir kokybišką darbą su jaunimu.

²² <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8491-2015-INIT/en/pdf>.

²³ Tyrimas „*Youth participation in democratic life*“, 2013 m.

²⁴ „Youthpass“ yra neformaliojo mokymosi ir savišvietos darbo su jaunimu srityje rezultatų pripažinimo priemonė, naudojama įgyvendinant pagal programos „Erasmus+“ finansuojamus jaunimo projektus. <https://www.youthpass.eu/en/youthpass/>.

šią priemonę taikyti ir kituose sektoriuose ir remti specialiai jai sukurtų nacionalinių pripažinimo mechanizmų naudojimą.

Aktyvesnė informavimo veikla

Komisija siekia tiek internetinėmis, tiek neinternetinėmis priemonėmis geriau informuoti jaunimą apie ES politikos priemonių ir programų teikiamas galimybes. Dar svarbiau tai, kad ji stengėsi įsiklausyti į jaunuolių nuomonę ir idėjas. 2014 m. Europos jaunimo portale apsilankė 1,5 mln. unikalių lankytojų; šioje populiarioje svetainėje reklamuojamos tarpvalstybinės- savanorystės galimybės, iš jos galima prisijungti prie EURES portalo, kur pateikiama informacijos apie siūlomas darbo ir stažuotų vietas. 2015 m. Komisija Europos jaunimo savaitės, kurios renginiuose tiesiogiai dalyvavo 137 000, o per socialinę žiniasklaidą – 1,2 mln. žmonių, iniciatyvoje „Ideas Labs“ rinko jaunimo idėjas.

Komisija toliau gerins Europos jaunimo portalo ir kitų interneto platformų dizainą ir funkcionalumą. Ji glaudžiau bendradarbiaus su tiesiogiai su jaunimu dirbančiais tinklais, pavyzdžiui, „Eurodesk“ tinklu ir jo 1 200 specialistų.

3.2. Valstybių narių veiksmai

Valstybės narės vis dažniau imasi horizontaliųjų jaunimo politikos priemonių, pagal kurias itin daug dėmesio skiriama užimtumui, socialinei ir pilietinei įtraukčiai. Jos ėmėsi įvairių veiksmų, kad integruotų jaunimą į darbo rinką, neretai įgyvendindamos Jaunimo garantijų iniciatyvą ir naudodamosi ESF ir Jaunimo užimtumo iniciatyvos lėšomis. Be to, 2014 m. buvo įgyvendinti Komisijos tiesiogiai remti 18 nedidelių bandomųjų projektų. Visos valstybės narės pateikė Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo planus. Jų įgyvendinimo pažanga vertinama pagal Europos semestrą. Dauguma valstybių narių į partnerystę pagal Jaunimo garantijų iniciatyvą įtraukė jaunimo organizacijas, o du trečdaliai – jaunimo tarnybas.

Reaguodamos į nerimą dėl didėjančios jaunimo socialinės atskirties, beveik visos valstybės narės ėmėsi priemonių nedarbančių ir nesimokančių jaunuolių įtraukčiai didinti. Dauguma ėmėsi veiksmų, kad padidintų jaunimo galimybes gauti kokybiškas paslaugas, o 80 proc. rėmė darbą su jaunimu ir jaunimo centrus. Vis dėlto, dėl sumenkusio biudžeto darbas su jaunimu nukentėjo visur Europoje²⁵, nors auganti jaunimo, kuriam gresia skurdas ir atskirtis, procentinė dalis reikalauja didesnės intervencijos.

Kalbant apie dalyvavimą, 27 valstybės narės sukūrė dialogo su jaunimu mechanizmus, 25 teikė viešąją paramą jaunimo organizacijoms, du trečdaliai rėmė internetinės žiniasklaidos naudojimą ir teikė daugiau galimybių diskutuoti. Nors valstybės narės stengėsi įtraukti įvairiausioms socialinėms ir ekonominėms grupėms priklausančių jaunimą, kai kurių grupių dalyvavimas tebelieka menkas, todėl visų lygmenų politikai turėtų dėti dar daugiau pastangų, kad įtrauktų šių grupių atstovus.

4. Jaunimo bendradarbiavimo sistemos valdymas ir įgyvendinimas 2013–2015 m.

Valstybių narių ataskaitos dėl bendradarbiavimo sistemos įgyvendinimo – tvirtas tolesnio ES bendradarbiavimo jaunimo reikalų srityje pagrindas. Ši sistema padėjo įgyvendinti nacionalines jaunimo darbotvarkes ir plėtoti sektorių bendradarbiavimą siekiant paremti jaunimą, atsižvelgiant į turimus duomenis ir patirties mainus.

²⁵ Tyrimas „*Value of Youth Work in the EU*“, 2014 m.

Kad sistema būtų įgyvendinama dar veiksmingiau, Komisija ir valstybės narės galėtų dalytis aktualiais ne jaunimo reikalų srities duomenimis ir informacija. Drauge jos galėtų šiais duomenimis ir informacija naudotis plėtodamos labiau į rezultatus orientuotą jaunimo politiką. Tiek Komisija, tiek valstybės narės turėtų labiau atsižvelgti į jaunimo reikalavimus. ES lygmeniu reikėtų diversifikuoti tarpusavio mokymąsi, pavyzdžiui, teikiant prie skirtingų valstybių narių reikmių pritaikytų papildomų galimybių mokytis vieniems iš kitų. Struktūrinis dialogas su jaunimu turėtų būti įtraukesnis.

Toliau išsamiai aptariama svarbiausia veikla ir priemonės.

Sistema kaip darbotvarkės veiksnys

Sistema suteikė stiprų postūmį nacionalinėms jaunimo darbotvarkėms. Beveik visos valstybės narės nuo 2010 m. yra nustačiusios šios srities iniciatyvų ar priemonių. Dviejose iš trijų valstybių narių sistema sustiprino nacionalinius jaunimo politikos prioritetus, o vienoje iš trijų – padarė vietos ar regioninio lygmens įtaką. 11 valstybių narių suderino nacionalinę jaunimo politiką su sistemos nuostatomis.

Sistema paskatino sektorių bendradarbiavimą; beveik visos valstybės narės jau turi institucinius mechanizmus, padedančius užtikrinti tarpsektorinį požiūrį į jaunimo politiką, pavyzdžiui, tarpžinybines struktūras ir reguliarius jungtinius ministerijų posėdžius.

Pirmuoju (2014–2015 m.) Tarybos parengtu ES darbo planu jaunimo srityje siekta paremti sistemos įgyvendinimą; į šią veiklą įsitraukė dauguma valstybių narių. 23 valstybės narės laikėsi nuomonės, kad plano tikslai pasiekti ir kad jis gerai atspindėjo nacionalinius prioritetus, tačiau kai kurios mano, kad devynerių metų trukmės sistemai kyla nenuoseklumo ir veiklos dubliavimo pavojus.

Įrodymais grindžiama politika: kiekybiniai ir kokybiniai pokyčiai

Jaunimo padėtis ES reguliariai vertinama remiantis 41 rodiklio suvestine, atspindinčia jaunimui poveikį darančias sąlygas²⁶. Net jei ir neturi sistemiškos į rezultatus orientuotos jaunimo politikos, valstybės narės šiais rodikliais naudojasi vis dažniau.

Rodikliai ir kiti Eurostato, „Eurofound“ ir bendradarbiaujant Komisijai ir Europos Tarybai gauti duomenys padeda valstybėms narėms ir Komisijai pastebėti naujas tendencijas ir atitinkamai pritaikyti prioritetus.

Komisija ir valstybės narės turi dalintis šiais duomenimis – ne tik jaunimo politikos srityje – su tais, kurie dirba su jaunimu. ES lygmens nauja jaunimo padėties stebėsenos sistema²⁷ suteikia galimybę patogiai pasiekti šiuos duomenis internete. Nuo 2016 m. naujame jaunimo *wiki* bus teikiama naujausia informacija apie nacionalinę jaunimo politiką, teisės aktus ir programas. Be to, pradės veikti nauja Jaunimo garantijų iniciatyvos stebėsenos rodiklių sistema; pirmųjų duomenų pagal ją laukiama jau 2015 m. pabaigoje.

Tarpusavio mokymasis ir dalijimasis patirtimi

Valstybės narės mokosi vienos iš kitų, visų pirma dalyvaudamos ekspertų grupių veikloje. 2013–2015 m. ekspertai nagrinėjo, kaip būtų galima paremti kūrybinį ir inovacinį jaunimo potencialą, kaip darbu su jaunimu prisidėti prie su krize susijusių jaunimo problemų

²⁶ SEC(2011) 401.

²⁷ http://ec.europa.eu/youth/dashboard/index_en.htm.

sprendimo, kaip didinti darbo su jaunimu kokybę. Į šios veiklos rezultatus atsižvelgta Švietimo, mokymo ir jaunimo forumo diskusijose, taip pat Tarybos darbe²⁸. 2015 m. ataskaita dėl darbo su jaunimu kokybės²⁹ padėjo rengiant Tarybos išvadas dėl darbo su jaunimu stiprinimo siekiant užtikrinti visuomenės glaudumą³⁰, kuriose raginta parengti orientacinių ir konsultacinių priemonių nacionalinių darbo su jaunimu organizacijų kokybei užtikrinti.

Valstybės narės taip pat mokėsi vienos iš kitų dalyvaudamos Komisijos ir Europos Tarybos organizuotoje veikloje; mažesnės valstybių narių grupės surengė konkrečius informacijos mainus joms aktualiais klausimais, pavyzdžiui, apie vietos lygmens darbą su jaunimu.

Kad tarpusavio mokymosi veikla būtų veiksminga, į būsimą darbo planą reikėtų įtraukti lanksčios sistemos, gerinančios prieigą prie informacijos ir veiklos rezultatų, sukūrimą. Tai turėtų padėti geriau atsižvelgti į veiklos rezultatus ir užmegzti ryšius tarp bendrų interesų turinčių partnerių.

Struktūrinis dialogas: informavimo gerinimas ir dialogo integravimas į politinę darbotvarkę

Politikų, jaunimo ir jų atstovų ES struktūrinis dialogas laikomas itin perspektyvia priemone, leidžiančia įsiklausyti į jaunimo nuomonę. Pirmuoju 18 mėnesių etapu, kuris pasibaigė 2011 m., padėta parengti tolesnes ES iniciatyvas jaunimo užimtumo srityje. 2013–2015 m. dialogu siekta spręsti socialinės įtraukties ir jaunimo įgalėjimo klausimus, o į jo rekomendacijas vėliau atsižvelgė Taryba.

Po 2013 m. struktūrinis dialogas toliau plėtotas ir dabar yra dar geriau integruotas į jaunimo politikos darbotvarkę. Dalyvių skaičius išaugo daugiau nei du kartus, o pastarajame etape dalyvavo maždaug 40 000 jaunuolių, daugelis kurių atstovavo didesnėms grupėms. Be to, šiuo pavyzdžiu randasi nacionalinių dialogų.

Struktūrinio dialogo potencialas kol kas nėra visapusiškai išnaudotas. Vis dar nėra įtraukiamas mažiau išteklių ir silpnesnį politinį balsą turintis jaunimas. Komisija skatina didesnę sklaidą teikdama stipendijas pagal programą „Erasmus+“ ir remia šalių pastangas skatindama naudotis 2014 m. veikti pradėjusia internetine konsultacijų priemone. Dar vienas uždavinys – stebėti, kaip ES ir nacionalinėje politikoje atsižvelgiama į dialogo rezultatus. Galiausiai, siekiant užtikrinti atskaitomybę ir motyvuoti jaunimą būti aktyviu, visų lygmenų politikai turėtų geriau informuoti visuomenę apie savo dalyvavimą Europos jaunimo portale ir nacionalinėse darbo grupėse.

5. Tolesnis ES bendradarbiavimas jaunimo reikalų srityje (2016–2018 m.)

Vienodos švietimo, darbo ir dalyvavimo galimybės įtraukiose bendruomenėse

Remiantis ES politiniais prioritetais, valstybių narių ataskaitomis dėl bendradarbiavimo sistemos įgyvendinimo, sukauptais duomenimis ir įrodymais, būsimuoju šios bendradarbiavimo sistemos įgyvendinimo etapu pirmenybę reikėtų teikti:

- didesnei socialinei visų jaunuolių (visų pirma tų, kuriems gresia atskirtis, pavyzdžiui, nedarbančių ir nesimokančių ar kilusių iš migrantų šeimų) įtraukčiai;
- aktyvesniam visų jaunuolių (visų pirma tų, kuriems gresia marginalizacija) dalyvavimui;

²⁸ Tarybos rezoliucija dėl 2014–2015 m. ES darbo plano jaunimo srityje, 2014 m. gegužės 20 d.

²⁹ *Quality Youth Work - A common framework for the further development of youth work*;
http://ec.europa.eu/youth/library/reports/quality-youth-work_en.pdf.

³⁰ 2015 m. gegužės mėn.

- paprastesniam visų jaunuolių integravimui į darbo rinką, itin daug dėmesio skiriant ilgalaikio nedarbo problemoms ir perėjimui iš švietimo sistemos į darbo rinką.

Komisija ir valstybės narės imsis veiksmų šiose srityse, be kita ko, naudodamosi sistemos priemonėmis ir bendradarbiaudamos su kitų politikos sričių atstovais, ir skatins:

- socialinės įtraukties ir sklaidos praktiką, kad pasiektų įvairioms socialinėms grupėms priklausančius jaunuolius ir užtikrintų visapusišką jų dalyvavimą socialinėje ir pilietinėje veikloje;
- darbo su jaunimu, jaunimo organizacijų ir tinklų pajėgumus didinti integraciją padedant jaunimui dalyvauti, savanoriauti ir skatinti teigiamus socialinius pokyčius bendruomenėse;
- kokybiško darbo su jaunimu pripažinimą, jo sklaidos pajėgumų ir gebėjimo reaguoti į naujus visuomeninius, elgsenos ir technologijų pokyčius plėtotę;
- naujų formų dalyvavimą demokratijos procesuose ir prieigą prie politinių sprendimų priėmimo proceso naudojantis internetinėmis ir neinternetinėmis priemonėmis;
- kintančių gebėjimų, pavyzdžiui, pilietiškumo, gebėjimo naudotis žiniasklaidos ir skaitmeninėmis priemonėmis, kritinio mąstymo, kultūrų pažinimo, reikmių tenkinimą;
- jaunimo gebėjimą ginti pagrindines teises, kovoti su diskriminacija- ir pažinti kitas kultūras;
- savanorystę, be kita ko, pagal ES programas, kaip antai Europos savanorių tarnybą (EVS) ir ES pagalbos savanorių iniciatyvą, kaip būdą derinti mokymąsi ir pilietinį dalyvavimą³¹; didesnę nacionalinės ir tarptautinės veiklos papildomumą, kad būtų paskatinta tarpvalstybinė savanorystė ir nacionalinio lygmens savanorystė būtų geriau susieta su EVS.

Atsižvelgiant į šiuos prioritetus, ES struktūriniu dialogu su jaunimu turėtų būti skatinama visų jaunuolių įtrauktis į tolerantišką, įvairialypę ir demokratinę visuomenę. Būsimame dialoge turi dalyvauti dar daugiau jaunimo grupių, ypač tų, kurios iki šiol dialoge nedalyvavo, be kita ko, naudojantis paprastesnėmis dalyvavimo priemonėmis, atitinkančiomis jaunimo reikmes ir įpročius.

Jaunimo politika platesnėje ES darbotvarkėje

Jaunimo politika negali būti izoliuota. Bendradarbiavimas ir papildomumas su kitomis politikos sritimis (pavyzdžiui, užimtumo, švietimo, mokymo, sveikatos, kultūros, skaitmeninės žiniasklaidos, darnaus vystymosi, pilietiškumo ir sporto) yra būtini.

Prie tokio bendradarbiavimo gali prisidėti bendradarbiavimo sistema. Komisija ir valstybės narės pagal ES darbo planą gali toliau įgyvendinti ir plėtoti tarpsektorines struktūras ir darbo metodus. Tai padeda siekti bendrųjų jaunimo srities tikslų: teikti daugiau ir lygių švietimo ir darbo galimybių visiems jaunuoliams ir skatinti jaunimo aktyvų pilietiškumą, socialinę įtrauktį ir solidarumą.

Europos bendradarbiavimas jaunimo reikalų srityje turėtų būti platesnės jaunimo politinės darbotvarkės dalis. Kad darytų realų poveikį, ES ir valstybių narių lygmens politikai turi bendradarbiauti su šioje srityje dirbančiais specialistais, paslaugų teikėjais, švietimo ekspertais ir verslu ir sutelkti išteklius bei lėšas, kad būtų padarytas poveikis pakankamam

³¹ ES lygmeniu, nepaisant padvigubėjusio EVS naudos gavėjų skaičiaus, tarpvalstybinės savanorystės mastas tebelieka menkas.

skaičiui jaunuolių. Tokias sudėtingas problemas kaip marginalizacija, atskirtis ir nepakankamas dalyvavimas reikėtų bandyti spręsti novatoriškai.

Galiausiai, reikia kuo skubiau imti dėti dar daugiau pastangų. Kad galėtume pasiūlyti kiekvienam jaunuoliui galimybę tapti visaverčiu ir aktyviu bendruomenės nariu, turime vadovautis visapusišku požiūriu į laukiančius iššūkius. Tam reikia nuoseklios politinės darbotvarkės, grindžiamos programa „Erasmus+“, Jaunimo garantijų iniciatyva ir didelio sklaidos potencialo ES finansavimo priemonėmis, pavyzdžiui, ESF ar Jaunimo užimtumo iniciatyva. Jei įmanoma, prie šios veiklos turėtų būti prisidedama ir nacionaliniais bei regioniniais ištekliais.